

Metin Önal Mengüşoğlu'un *Su Kıyısındaki Adam* Şiirinin Tahlil Denemesi

*Yüzünü sulara gezdirir gibi
deniz kıyısında garip bir adam
oynak dudakları sır verir gibi
zamanı tüketmiş dalmıştı öyle*

*Dünya hayatından kovulmuş sanki
nereden geliyor niçin ağlıyor
çabuk yitirmiş de geç bulmuş sanki
ne bulduysa taş a çalmıştı öyle*

*Besbelli yüreği yanık bir baba
evlat acısıyla Yakub'a sırdaş
ölümünden öteye tanık bir baba
kıyıda tek tenha kalmıştı öyle*

*Adamın ruhunu temizliyordu
suyu zerrelere ayıran rüzgâr
kaçamak bakıyor ve gizliyordu
kendini boşluğa salmıştı öyle*

*Ya bir delikanlı belki bir bebek
suyun aynasında umduğu hayal
elini uzatsa tutup çekecek
düşlerinde kaç kez almıştı öyle*

Şiire öncelikle yapı yönünden bakmak gerekirse, 11 li hece vezninde, 6+5 duraklarına bütün mısralarda uyulmuş, redif ve uyaklarla süslenmiş bir hece şiiri olduğunu görüyoruz. Günümüzde yazılan birçok hece şiirinde duraklara bu kadar dikkat edilmediği düşünülürse 6 kıtanın bütün dizelerinde bunun yakalanmış olması şairin hassasiyetini ve ustalığını göstermektedir.

1 ve 3. dizelerdeki “gibi, sanki baba” kelimeleri, küçük değişikliklerle “temizliyordu, gizliyordu, bebek, çekecek” kelimelerindeki tekrarlar mısraları birbirine ahenkle bağladığı gibi kıta sonlarında tekrarlanan “öyle” kelime tekrarları da şiiri (her kıtayı kendi içinde) mühürlemiş gibi okuyucuyu hoş bir finale doğru ilerletmektedir. Birçok eleştirmene göre, şiirde fazla kelime tekrarları, eğer pekiştirme amaçlı değilse işin kolayına kaçmak veya kelime israfı olarak görülebilir, olsa olsa birkaç tekrar göze batmayabilir. Ancak bu şiirdeki çok sayıda kelime tekrarları “pekiştirme” görevi görmemekle beraber şiirin gerek akışına gerekse seçilen tekrarların tınısını düşünürsek “melodisine” ne kadar uygun düşüğünü anlamak zor olmasa gerekir. Öyle ki bu tekrarların her birisinin

bir diğerini (mahir bir örme ustası gibi) nasıl sarıp sarmaladığını rahatlıkla görebiliyoruz.

Mısraların kuruluş şekli ve seçilen kelimeler yönünden bakmak gerekirse, doğrudan söylemek, düz anlamıyla konuşmaktan öte şiirde yer yer imge kullanıldığını, arka planda derin düşüncelere sevk edecek mistik bir havanın da verildiğini görüyoruz.

“Yüzünü sulara gezdirmek, Oynak dudakları sır verir gibi, Ne bulduysa taş a çalmıştı öyle, Ölümünden öteye tanık bir baba, Suyu zerrelere ayıran rüzgârın adamın ruhunu temizlemesi, Suyun aynasında umduğu hayal” kurgularını klasik hece mısralarından çok farklı, orijinal ve başarılı bulduğumu teslim etmek sanırım yerinde olacaktır. Bu kurgulara ister tasavvufi diyelim ister mistik diyelim okuyucuda çok farklı bir hissiyat yarattığı da herhalde yadsınamaz.

Bu girizgâhtan sonrası şair Metin Önal Mengüşoğlu'ndan kısaca ve şiirinden bölüm bölüm bahsetmek sanırım yerinde olacaktır.

Şair ilk gençlik yıllarından bugüne kadar aklın ilmin ve içinde yoğrulduğu kültürün bütün imkânlarından yararlanmış, kendini yetiştirmiş, onlarca kitap yüzlerce makale yazmış binlerce gencin yetişmesinde ön ayak olmuş bir bilge kişi, şair ve düşünür olarak karşımızda durmaktadır. Üniversite eğitimini hukuk üzerine yaptığı halde hayatını ticaret yaparak kazanmış ancak ticarethanesinde bile ticaretten çok insan yetiştirmek üzerine vaktini harcamış bir insan. Onun zorluklar karşısındaki dik duruşunu, içinde bulunduğu medeniyeti bilgisiyle aklıyla söylemleriyle savunup yücelttiğini, varlığıyla bu medeniyete güç ve renk kattığını, duruşundaki heybet ve vakardan onu ilk defa görenlerin hatta (yoktur ama lafın gelişi) düşmanlarının bile etkilendiğini bilmeyen yoktur. O sade bir lirik şair değil, ondan çok öte sağlam bir mütefekkir, asil bir dava ve düşünce insanıdır. Yazılarında hiçbir zaman ümitsizlik, içe kapanıklık, depressif ve yenilmiş ruh hali bulunmaz. Bilakis kendisini kutlu bir davanın onurlu, başı dik, alını açık bir neferi olarak gören bir aksiyon insanıdır. Ancak onun aksiyonunun içinde hiçbir zaman fanatizm, cidal ve kibir yoktur. Vakarlı duruşu ve altını ilimle doldurduğu söylemleri sayesinde her zaman her türlü zeminde mensubu bulunduğu medeniyeti onurlu bir duruşla çevresine ilan etmiş, savunmuş ve tüm insanlığı “iyi”ye davet etmiştir. Bu haliyle gerçekçi bir şair ve düşünürdür de diyebiliriz onun için. Bu yüzden gerçekçi şairlerin şiirlerinde sanki fazla-

ca bir duygusallık olmaz gibi düşünülebilir. Ancak, insan duygudan arı değildir, hele ki şairlik damarı varsa bu hiç mümkün değildir.

Şairin “*Bıçağa Basar Gibi*” isimli şiir kitabından inceleyeceğim “*Su Kıyısındaki Adam*” şiiri gibi çok sayıda duygu yüklü şiiri mevcuttur.

Şiire mısra mısra girmek gerekirse şöyle başlamak en uygundur diye düşünüyorum.

“*Yüzünü sulara gezdirir gibi*” diye başlıyor şiir. Ve hemen ardından “*Deniz kıyısında garip bir adam*”.

Muhtemeldir ki şiirin öznesi acılı, kendi yüzü derken bahsettiğini düşündüğüm “kendi gerçeği, kaderi” suyun üstünden yansımaktadır. Adam su imgesiyle “sonsuzluk, derinlik, bilinmezlik” betimlemekle birlikte ancak “su”dan kendisine bir cevap bir teselli, bir umut” gelebileceğinin ayırındadır. O suyun karşısında o sonsuzluk derinlik ve bilinmezlik karşısında kim olursa olsun “garip”tir.

Acılı insanın kimselere dökemediği, diyemediği sırları aklına gelince, onun için zaman artık bitmişse ve geleceğe ait büyük bir boşluğu hissetmişse, “du-dakları titrer” istemsizce. Dışına ağlayamaz ama içine ağlar insan. Dışa ağlamakla isyan etmek arasındaki o çok ince çizgiyi aşmak istemez gibidir şair. O her ne kadar dünyada ise de dünya onu kendinden kovmuş gibi uzaktadır. Bedenen dünyada ama ruhen öteletedir çoktan. Ve bu dünyaya ait neyi varsa hem “geç bulmuş hem de taşa çalıp paramparça etmiştir”.

Baba / şair acılıdır, tıpkı Yusuf’u kaybetmiş Yakub Peygamberin kızgın çöllere bakıp durması gibi o da kıyıda engin sulara bakıp durmakta bir teselli beklemektedir. Şair burada tezatların benzerliğinden yararlanmıştır. Islak serin ve derin su ile kuru sıcak ve ufku sınırsız çöl bir yönüyle birbirinin aynısıdır bekleyenler için. İkisi de bitimsiz, gözün görebileceğinden öte sınırsız ve ne zaman nasıl içine alacak veya içindekini verip vermeyeceği konusunda birer sır küpüdür. Yakub Peygamber nasıl ki “çölde kurtların yediği” söylenen Yusuf’unu ancak Allah’ının bildiği bir ihtimalle bekliyor idiyse şair de o sudan her ne bekliyor idiyse aynı şekilde beklemektedir. Buradaki Yakub imgesinde, Hz Yakub’un adeta deniz gibi sonsuz, derin ve bilinmez çöllere bakmasıyla kendi durumunu benzeştirdiğini, Yakub’ça bir acıya müptela olduğunu hissediyoruz.

Deniz kenarları mutlaka az veya çok rüzgârlıdır. Rüzgâr, biraz şiddetlendiği zaman denizin üstünde oluşturduğu su zerrelere ile “halâ kıyıda olan garip, acılı baba”nın ruhunu yıkayıp temizlemektedir. Adam/şair, isyanlarının, hatalarının, geçmişindeki yaralarının sağaltılması için kendini boşluğa bırakır gibi rüzgâra bırakmış, kıyıda beklemektedir. Adeta

“es be deli ruzigâr yiğidin bağına” umarsızlığı içindedir.

Ne ki kıyıda beklemesinin tek sebebi bu sağaltım bu arınma beklentisi değildir. Bunun dışında halâ bir beklentisi vardır o derin suların. Düşlerinde defalarca gördüğü gibi suyun altından bir görüntü çıkacak ve onu elinden tutup çıkarıverecek gibi umutludur. O sonsuz, bitimsiz derin maviden “alacağı” olduğunu düşünmek zaafından kurtulamamıştır. Çünkü insandır, eksiktir ve kaybettiğini geri alarak tamamlanacağını düşünmektedir henüz.

Şairin bu duygu yüklü şiirinin arka planında acılı bir baba olduğunu hissetmek zor olmasa gerekir. Metin Ö. Mengüşoğlu’nun delikanlı çağında kaybettiği oğlunun acısıyla yazdığını hissettiğim bu şiiri, yazımın başına belirttiğim portresi yanında ne kadar duygu yüklü bir şair/baba olduğunu göstermektedir. Bu nedenle seçtiğim bu şiir de zannımca onun için de özel bir şiirdir.

Şairin sudan kastının ne olduğu, onun yansısında ne görmeyi umduğu sorusunu, “yazgısı” nı görmek istemesi olarak yorumlamıştım. Şimdi şiirin ve dolayısıyla bu yazının sonlarına geldiğimde bir ilave yapmak ihtiyacı hâsıl olmuştur. Şöyle ki, şair inançlı bir kişidir. Yaratılışın “bir damla su”dan başladığının bilincindedir. Kendisinin de genç yaşta kaybettiği oğlunun da o bir damla sudan yaratıldığının, yaratılışın her anıyla zaten bir mucize olduğunun farkındadır. Böyleyken yine bir mucize olmaması için hiçbir sebep olmadığı gibi bu, Allah’a da zor değildir. Hâsılı bu şiirdeki su imgesi; okuyucuyu hem sonsuzluk derinlik bilinmezlik kapısına hem de yaratılıştaki “bir damla su” bahsine rahatça götürecektir şekilde kurgulanmıştır.

Şairin beklentileri bir yana bir de Adetullah vardır ki bunun aksi ancak çok özel durumlarda özel insanlara bahşedilen bir imkândır. Ölen ölmüştür, dirilmesi imkânsızdır artık, işte bu Adetullahtır. Şairin acısı o kadar çoktur ki sık sık düşlerinde kolundan tutup kurtardığı oğlunun silüetinin sudan yansıyıp çıkacağını hayal etmektedir. Ne ki bu sadece bir hayaldir.

Nihayet şair okuru duygusal bir finale götürüp bırakır şiirinin sonunda. Kaderine teslim olmuş ve boynu bükük bir vakarla okuyucuyu o kıyıda bırakır ve noktayı koyar.

Bıçağa Basar Gibi isimli kitapta yine aynı minvalde yazılmış iki şiir daha dikkatimi çekti. Bunlar “*Yollar da Bir adam*” ve “*Öpüyorum Türküleri*” şiirleri.

Her üç şiir üstüne de çok şeyler yazılabilir ama biz usulca yazımıza nokta koyalım ve diyelim ki “üstüne yazı yazılacak nice şiirler kaleme alsın”

Saygılarımla